

→ Röportajlar: Mehmet Ali DOĞAN

Türk-Avrasya İş Konseyleri Koordinatör Başkanı Tuğrul Erkin:

Avrasya ülkeleri için ticaret köprüsüyüz

Haritanın sağındaki doğal kaynakları, haritanın solundaki tüketicilere geçirmek lazım. Avrupa'ya gitmesi için iki yol var, birisi Rusya üzerinden, birisi Türkiye üzerinden. Rusya üzerinden gidiyor zaten ama, şu anda enerjinin arz güvenliği kavramı içinde ikinci bir yol bulunması, hatta ikinci yolun da ayrı kaynaklardan beslenmesi ilkesi üzerinde duruluyor

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Litvanya ve Estonya dışındaki ülkelerle Afganistan ve Moğolistan'ı kapsayan alan, "Avrasya" diye tanımlanmaya başlandı. Bölgedeki ülkeler yönünü dünyaya dönünce, Türkiye için bir fırsat oldu. Hem tarihsel bağlarımız, hem kültürel bağlarımız doğal olarak işbirliğini getirdi. Zengin doğalgaz ve petrolün dünya pazarlarına taşınmasında güvenilir bir ülke olarak Türkiye'nin rolünü, Avrasya Ekonomik Birliği'ni, güncel sorunları Türk-Avrasya İş Konseyleri Koordinatör Başkanı Tuğrul Erkin'e sorduk.

Avrasya kavramı nereleri kapsıyor? İş konseyi olarak sizin faaliyet sahalarınız nereler?

Tuğrul Erkin: Farklı tanımlar var ancak bizim konseyimiz tarafından kullanılan Avrasya kavramı, son derece net. Aşağı yukarı kurulduğundan bu yana konseyimiz, Avrasya İş Konseyleri yapısına benzer bir şekilde oluşturuldu. O zamanki kuruluşumuzun adı Türk Sovyet İş Konseyi'ydi. Bizim Avrasya tanımı içinde sözünü ettiğimiz ülkeler, Türk Sovyet İş Konseyi içindeki ülkelerdi. Yani Moldova da, Ukrayna da, Özbekistan da, Kazakistan vs. içindeydi. Aynı ülkeler Sovyetler Birliği çatısı altında zaten bizim üyemizdi. Dolayısıyla konseyimizin adını Türk Sovyet İş Konseyi olarak muhafaza etme imkanı yoktu, konseyimizin adını Türk Avrasya İş Konseyleri olarak değiştirdik. Konseyleri dedik çünkü, muhtelif konseylerden oluşuyordu. O günle bugün arasında yapısal tek fark şu; o dönemde Sovyetler Birliği içinde Baltık ülkeleri de vardı. Litvanya, Estonya gibi... Onlar Avrupa Birliği üyesi oldular. Kendi yapımızdan ayırdık, Orta Avrupa'ya bağlandılar. Buna mukabil, o gün için değerlendirmediğimiz, henüz bağımsızlığı da belli olmayan Afganistan, bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkınca, bir an önce örgütlenmek amacıyla, en örgütlü iş konseyi olduğumuz için bizim bünyemize aldık. Böylelikle Afganistan da bizim dahilimize, sınırlarımız içine girdi. Bir şekilde Moğolistan da bizim konseyin içinde... Yani eski Sovyetler Birliği toplamından, Baltık ülkelerini çıkarıyorsunuz, Afganistan ve Moğolistan'ı ekliyorsunuz.

Haritanın sağındaki doğal kaynakları, solundaki tüketicilere geçirmek lazım

Türkiye'ye enerji koridoru olma gibi bir misyon biçiliyor. Siz de dile getirdiniz, enerji sahasında, İpek Yolu ile ulaşım koridoru olmak gibi... Türkiye'nin dünyada konumlanması açısından değerlendirirsek neler söyleyebiliriz?

Biliyorsunuz Türkiye doğal kaynaklar bakımından zengin bir ülke değil. Bütün ciddi çalışmalara rağmen, ciddi bir petrol yatağı, ciddi bir doğalgaz kaynağı bulabilmiş değiliz. Bundan sonra bulamayız manasında söylemiyorum. Bugüne kadar bulabilmiş değiliz. Ama çevremizde çok zengin doğal kaynaklar var. Özellikle enerji. Şu anda en popüler o. Aşağı yukarı dünya toplam doğalgaz rezervlerinin yüzde 70 civarı bizim çevremizde bulunuyor. Ankara'yı merkez alıp, 3 bin kilometrelik bir daire çizelim; içinde Rus doğalgaz ve petrolünü, Hazar doğalgaz ve petrolünü, Özbek doğalgazını, Türkmen doğalgazını içine alabiliyorsunuz. Daire döndüğü zaman İran'ı, Irak'ı, Ortadoğu'yu, Mısır'ı, hatta Kuzey Afrika'yı alıyorsunuz. Böyle bir çemberin merkezindesiniz. Buna mukabil de dünya doğalgaz ve petrol tüketiminin çok büyük bir kısmı da Avrupa'da yapılıyor. Bu bağımlılıkları da artıyor. Özellikle doğalgaz ve petrolde. Ellerindeki rezervleri de tükenmekte. Biliyorsunuz Kuzey Denizi'nde doğalgaz çıkarmışlardı, bunlar tükeniyor. Önümüzdeki 10-15 sene içinde üretimleri gittikçe azalacak, dışarıdan satın almaları da gittikçe artacak. Şimdi haritanın sağındaki doğal kaynakları, haritanın solundaki tüketicilere geçirmek lazım. Avrupa'ya gitmesi için iki yol var, birisi Rusya üzerinden, birisi Türkiye üzerinden. Rusya üzerinden gidiyor zaten ama şu anda enerjinin arz güvenliği kavramı içinde ikinci bir yol bulunması, hatta ikinci yolun da ayrı kaynaklardan beslenmesi ilkesi üzerinde duruluyor. Azerbaycan'dan Şah Deniz'den gelen doğalgaz, İran'dan gelen doğalgaz, yarın öbür gün Irak savaşı bittiğinde oradan buraya bağlanacak doğalgaz, Mısır'dan gelecek doğalgaz hepsi birleşerek, Yunanistan'la bağlantı sağlandı, doğrudan Macaristan, Avusturya'ya kadar gidebilir. Avusturya zaten Avrupa'nın gaz dağıtım merkezi. Bu proje üzerinde çalışılıyor. Rusya'dan giden hatta alternatif değil, ona paralel proje. Başka bir güvenli hatta ihtiyaç var, ayrıca başka bir güvenli kaynağa da ihtiyaç var.

Afganistan'ın dünyaya açılması büyük oranda Türk işadamlarının faaliyeleriyle oldu. Bu aşamada konseyiniz görev aldı. Nasıl değerlendiriyorsunuz?

Gayet tabi. Bizim çok çabuk organize olmamız, bütün Doğu ve Batı dünyasından çabuk organize olarak Afganistan'ı kendi bünyemizde toplamamız ve Afganistan'la ilgili yapılandırma faaliyetlerine hemen katılmamız, bize bir öncelik getirdi. Biz Afganistan'ı ayağa kaldırmak için Birleşmiş Milletler'in koyduğu fona ve önerdiği çalışmaların içine hemen katıldık. Yardım fonları nasıl lazım geldiğini hemen takip ettik. Hükümetimizin o fona, o iş için lazım gelen fona para koymasını telkin ettik. Yardım konsorsiyumunun içinde yer aldık. Gerçi verilen para oransal olarak, Türkiye'nin büyüklüğüyle dengeli değildi ama yetti. Bizim o sepetten iş almamızı sağladı. Avrupa'da ve Japonya'da yapılan toplantılarına katıldık, baştan itibaren işin içinde yer aldık. Ayrıca bir önemli olay da oldu. Afganistan'a aşağı yukarı Batı'dan giden ilk ekipte, o günkü devlet bakanlığının olduğu ekipte yer aldık. Afganistan'ın gerekli bütün üst düzey temsilcileriyle görüşmeler yaptık. Afganistan Devlet Başkanı Sayın Hamid Karzai dahil, bakanlarla görüşmeler yaptık. Daha sonra Hikmet Çetin Bey'in tayini de bizim çalışmalarımıza destek verici imkan sağladı. Oradaki birliğimiz de imkan sağladı. Bunların getirdiği avarajla, Türkiye'nin oraya koyduğu yardım fonlarının çok üstünde, oransal olarak da çok üstünde büyük işler aldık.

Moğolistan hakkında ne diyebiliriz?

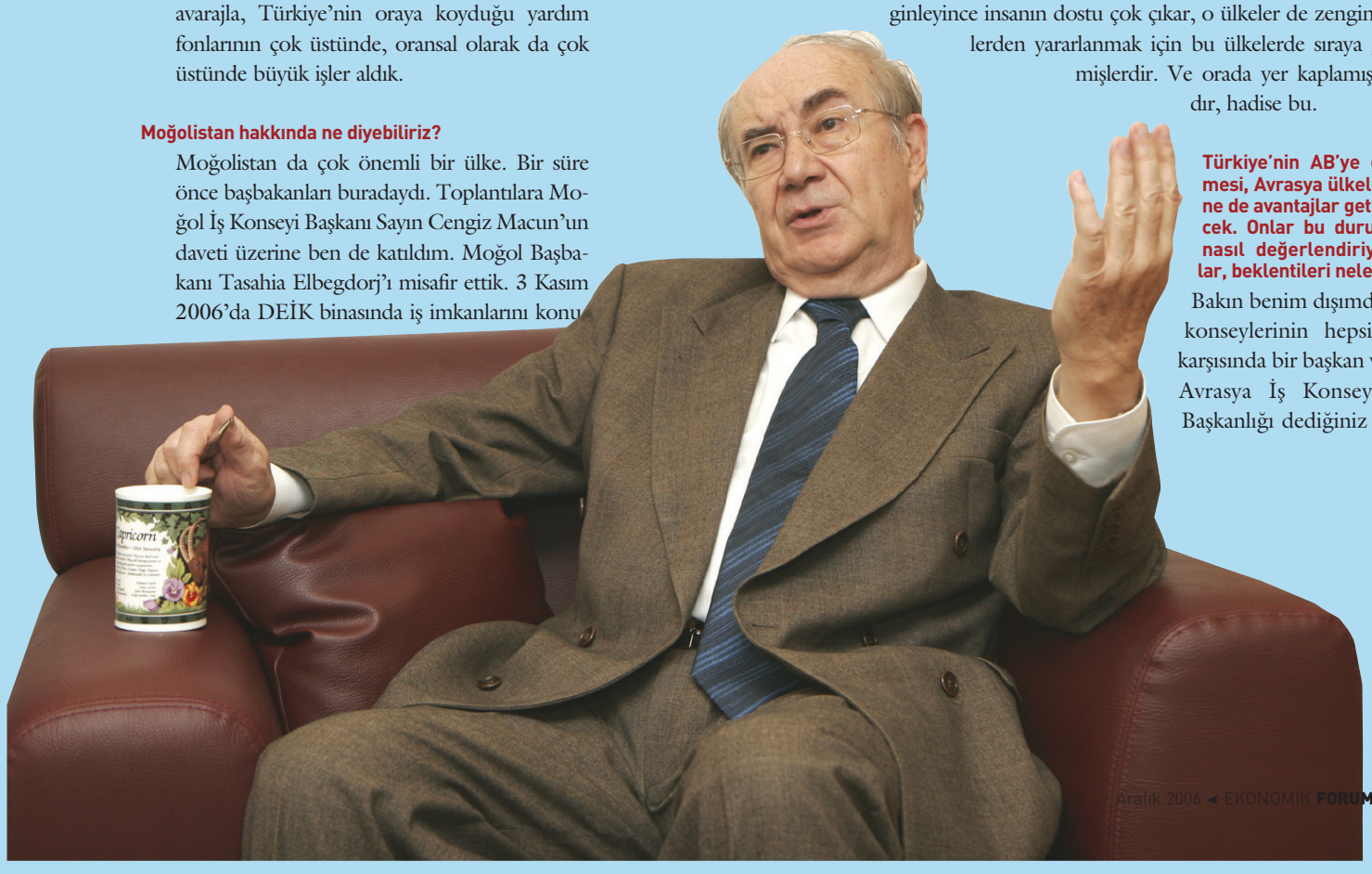
Moğolistan da çok önemli bir ülke. Bir süre önce başbakanları buradaydı. Toplantılara Moğol İş Konseyi Başkanı Sayın Cengiz Macun'un daveti üzerine ben de katıldım. Moğol Başbakanı Tasahia Elbegdorj'ı misafir ettik. 3 Kasım 2006'da DEİK binasında iş imkanlarını konuşup tartıştığımız bir seminer yaptık. İlişkilerimizi sürdürmeyi, bir program çerçevesinde ziyaretlerimizi artırmayı, onlara Türk işadamlarını götürmeyi, oradan buraya işadamı getirterek işadamlarımızla temas etmelerini sağlayacak programlar yaptık.

Rusya'yı bir kenarda tutarak soruyorum, Soyvetler Birliği'nin dağılmasından sonra bu ülkelerde ekonomik anlamdaki sorunlar bizi etkiliyor mu? Sözgelimi en son Kazakistan'da işçilerimizin yaşadığı sorunlar oldu. Bunları da değerlendirerek neler söyleyebiliriz?

Elbette ki. Siyasi ilişkilerimiz, ekonomik ilişkilerin bir şartlandırıcısıdır. Siyasi ilişkileriniz yoksa kolay değil. Kimileri tersini de iddia ediyor ama ekonomik ilişkileri kurar, daha sonra siyasi ilişkiler gelişir, değil. Siyasi ilişkiler yoksa, ekonomik ilişkiler gelişmez. Misal mi? İşte Ermenistan. Avrasya ülkeleri içine tek dahil olmayan ülke Ermenistan'dır. Gidin bakın Ermenistan'la ne iş yapılıyor? İş konseyimize tek dahil olmayan ülke Ermenistan'dır. Niçin, siyasi ilişkimiz yok çünkü. Yoksa Türkiye ile Ermenistan ile ticari ilişki için imkan vardır. Bizim dışımızda dünyaya açılacak kapıları yok. Her şeye ihtiyaçları var, bizden malları kaçak yollarla zaten kullanıyorlar. Ama siyasi ilişki olmadığı için yürümüyor. Siyasi ilişkilerin olması ekonomik ilişkileri son derece belirginleştirir. Bizim bölgedeki ülkelerle siyasi ilişkilerimiz, zaman zaman çok yüksek düzeylere erişmiştir. Sayın Turgut Özal zamanında başlamıştır, Sayın Süleyman Demirel zamanında çok yüksek düzeylere gelmiştir. Günümüzde ise Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne çok fazla konsantre oluşu yüzünden o ilişkileri fiziksel olarak güç hale getirmiştir, bu bir. İkincisi; bir de onlar bizim AB'ye yüzümüzü dönmemizi, "dönme" olarak kabul etmişlerdir. Avrupa'ya yüzümüzü döndüğümüz zaman, aynen Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayef'in tabiriyle söylüyorum, sırtı da onlara dönmüş gibi olduğumuzu, aynen ifade etmişlerdir. Bu işi fiziksel bir olayla ifade etmişlerdir. Yüzünü ona döndün, sırtını bana döndün tarzında... Öyle bir şey yok esasında ama, enerji bakımından hükümet son derece yoğun AB ile ilgili olarak. Bu tarafa gidiş gelişler, onları izlemeler zayıflamıştır. Bu da işlere tabii ki etki etmektedir. İkincisi, bu ülkelerin zenginliklerini gören Batılılar da bu ülkelere ilgilerini artırmışlardır. Fakirlik döneminin, çaresizlik dönemlerinin dostu biziz ama zenginleyince insanın dostu çok çıkar, o ülkeler de zenginliklerden yararlanmak için bu ülkelerde sıraya girmişlerdir. Ve orada yer kaplamışlardır, hadise bu.

Türkiye'nin AB'ye girmesi, Avrasya ülkelerine de avantajlar getirecek. Onlar bu durumu nasıl değerlendiriyorlar, beklentileri neler?

Bakın benim dışımda iş konseylerinin hepsinin karşısında bir başkan var. Avrasya İş Konseyleri Başkanlığı dediğiniz za-

→ Fotoğraflar: Hüseyin ALSANCAK

man karşınızda; bütün o devletlerde toplanarak, seçimle başına getirilmiş bir Avrasya iş konsey başkanı yok. Ama biz bunu bir birlik halinde değerlendirerek, ileride de gelişmeyi umut ettiğimiz, hayal ettiğimiz Avrasya Ekonomik Birliği'nin temelini atmak için sürdürüyoruz. Şunu söyleyeyim size, biz her sene periyodik olarak bir veya iki kere, Avrasya ülkeleri büyükelçilerinin tümünü davet ederek toplantı yapıyoruz. Bu davet ettiğimiz toplantılara da AB dönem başkanı ülkenin büyükelçisini de davet ediyoruz. Burada yaptığımız temaslarda şunları tespit ettik. Bir; AB'nin Avrasya bölgesiyle ilgili bir programı yok. Bunu ben çıkarmış değilim, ifade edildi. En son programı Türkiye ile yürütüyor, Türkiye'nin ilerisinde onların hayata geçirmeyi düşündükleri şu anda bir programları da yok, vakitleri de yok, imkanları da yok.

AB'nin genişlemesi anlamında mı değerlendiriyoruz yoksa ticari ilişkiler anlamında mı?

Genişleme anlamında da konuşuruz, ticari ilişkiler anlamında da konuşuruz. Yani, benim şöyle bir hayalim var, Avrupa Birliği içine ileride Azerbaycan'ı da alayım, Kırgızıstan'ı da alayım, oralarda petrol sahalarına sahip olayım şeklinde, bir resmi politika yok. Ülkelerin tek tek olabilir. Almanların böyle bir emeli olabilir, Amerika'nın olabilir, Fransa'nın olabilir ama AB'nin böyle bir gündemi yok. Buna mukabil Türkiye, AB üyesi olursa Türkiye'nin böyle bir gündemi var. Karşı taraftan baktığınız zaman o da çok ilginç. Avrasya büyükelçilerinin hemen hepsi, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesinin kendilerine büyük yararlar sağlayacağını ifade ettiler. Büyükelçilerin beyanlarının hükümetlerinden gelen direktifler doğrultusunda olduğunu biliyoruz ve kabul ediyoruz. Rus Büyükelçisi açık ve seçik şunu ifade ettiler; "Bizi AB içinde en iyi anlayacak, bizi AB içinde en iyi temsil edecek ülke sizsiniz. Dolayısıyla siz AB üyesi olduğunuz takdirde, bizim çıkarlarımızın daha iyi izleneceğine inanıyoruz."

Siyasi niteliğinden dolayı bizden biraz uzak olan Özbekistan bile, şunu söylediler; "Bizim için en önemli sorun pazardır. Hammadde bizde var; petrol, pamuk, yünlü maddeler, doğalgaz var. Bizim önümüzdeki sorun kaynaktan ziyade, kaynağı satabilme sorunudur. İnanıyoruz ki Türkiye bizim için en önemli pazardır. Ama Türkiye'nin AB'ye girmesi bu pazara iki şekilde etki edecektir. Türkiye'nin ekonomisi düzeldikçe, alım gücü düzeldikçe, bizden aldığı verdiği mal artar. İkincisi Türkiye'nin bu ilişkisinde biz AB'ye çok mal satarız. Bizim için enerji köprüsü de olabilir, ticaret köprüsü de olabilir. Türkiye'nin AB'ye girmesine biz fevkalede olumlu yaklaşıyoruz."

Yapılan çok ciddi yatırımlar da var. Sözgelimi Bakü Tiflis Ceyhan Boru Hattı'nın oluşumu, oldukça uzun ve yoğun çabalarla oluştu. İpek Yolu Projesi üzerinde çalışıyorsunuz. Bunları değerlendirecek olursak, Türkiye'ye gelecek açısından neler getirecektir?

Meslek hayatıma başladığımda Sovyetler Birliği zamanıydı, 70'li yıllarda toplam ticaret hacminin 200 milyon dolarlar olduğu dönemlerden bahsediyorum. 200 milyon dolarlardan bugün aşağı yukarı 20 milyar dolarlara geliyoruz. 200 milyon dolar dediğin zaman Avrasya'yı kastediyorum, o günkü Sovyetler Birliği hepsinin malını alıp satıyordu. Şimdi bu rakam ticarette; bizim tahminimize göre 2020-2025 yıllarında 150 milyar dolara kadar çıkacak. Müteahhitlik denilen şey yalnız orada yaptıklarımız değil. Biz hiç birimiz genç mühendisler olarak bir gün Rusya'ya bize yaptıkları gibi tesisler kuracağımızı ummuyorduk. Ama kurduk. 32 milyar dolar-35 milyar dolarlık iş yapmışız.

Avrasya Ekonomik Birliği modelinin getireceği nimetler var

Avrasya Ekonomik Birliği'ni biraz açıklayabilir miyiz? AB ölçeğinde bir birlik mi? Yoksa Karadeniz Ekonomik İşbirliği gibi mi düşünmeliyiz?

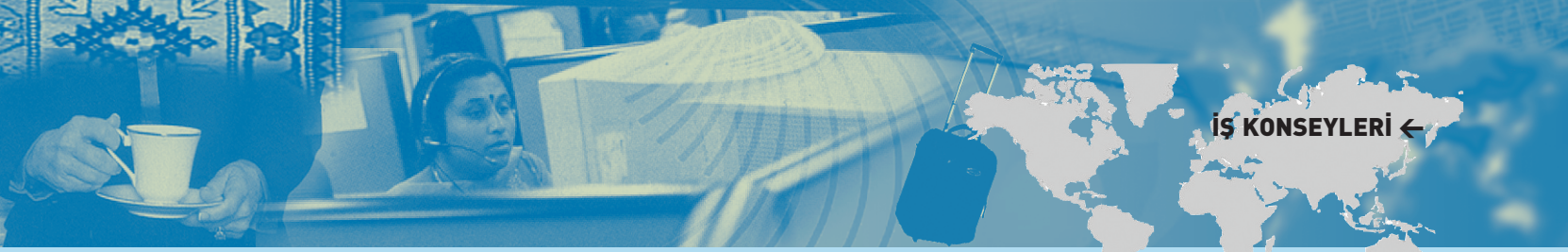
Tamamen bağımsız bir birlik. AB tarzında, bizim bir hayalimiz. Bunu desteklemek için de iki senede bir, eski seçkin cumhurbaşkanı, başbakanlarla toplantılar yapıp, "Avrasya Nereye Gidiyor?" diye panaller düzenliyoruz. Bizim oradaki görüşümüz şu; AB gibi ama siyasi tarafı çok az bir birlik. Siyasi birlik dediğiniz zaman başka sorunlar çıkar. Ekonomik olarak bir birlik. Bu bölgede zaten eskiden mevcut olan ekonomik ilişkiler silsilesini ve sinerjisini canlandırarak bir ekonomik birlik kurabilir miyiz? Zaten gidiyorsun Sovyetler Birliği'ne böyle bir sinerji oluşturulmuş. Uçağın gövdesi Özbekistan'da yapılmış, kanadı Tacikistan'da yapılmış, motoru Ukrayna'da yapılmış, elektroniği Rusya'da yapılmış. Böyle bir sistem içinde oluşturulmuş. Alüminyum Ukrayna'da çıkıyor, elektrolizi Takistan'da oluşturuluyor. Böyle bir alışkanlık var, altyapı var. Sovyet sistemindeki altyapı tamamen ölmüş değil, bugün de var. Kaldı ki o altyapıyı öldürmek de ekonomik değil. Altyapıyı takviye eden eğitim var, lisan var, kültür var. Ona dayanarak bir birlik... Bizim de aynı şekilde bu bölgede bir kültür ilişkimiz var. 20 senedir gelmiş yetişmişliğimiz var, bir topluluğumuz var. Bugün iddia ediyoruz ki Arbat Sokağı'nın köşesindeki dönerci de bir Türk, Almaata'daki beş yıldızlı otelin sahibi de. Türkmenistan'daki en büyük dokuma fabrikasının sahibi de Türk. Devam edersek, Özbekistan'daki süpermarketin sahibi de Türk. Dolayısıyla bölgedeki ekonomi içinde bizim de bir altyapımız var. Böyle bir altyapıya dayanarak ülkeler arasında bir ekonomik işbirliği oluşturabilirsek, bunun altyapısı olan İpek Yolu, demir yolu, yarın öbür gün elektrik bağı... Bugün Bakü Tiflis Ceyhan Doğalgaz Hattı bunun bir başlangıcıdır, en az dört ülkeyi birbirine bağlıyor veya bağlayacak. Kazakistan'a kadar gidecek muhtemelen. Bütün bunlar bağlandığına göre, bunlara dayanan bir ekonomik işbirliği modeli geliştirmeliyiz diye düşünüyorum. Bu ülkeler eşit hakka ve eşit reye sahip olacak, bizim niyetimiz bu. Ama bu ülkeler içinde, bir ekonomik birlik kurulacaksa bunun iki tane temel direği var; hiç tereddütsüz biri Türkiye, öbürü Rusya.

Rusya ile Türkiye'yi bu ilişkide değerlendirirsek neler söyleyebiliriz?

Bu birliğin kurulmaması için ciddi bir sebep yok. Sayın Cumhurbaşkanımız da aynı şeyi sormuştu bana, "Karadeniz Ekonomik İşbirliği kuruldu, daha önce Bağdat Paktı kuruldu. Bunların hiçbiri yürümedi de senin düşündüğün Avrasya Ekonomik Birliği niye yürüsün?" Bütün bunlar bürokratlar düzeyinde üstten gelen birliklerdir, dört dışişleri bakanı toplanmışlar, bir fikri ortaya atmışlar, başbakanlar arasında ya da dışişleri bakanlarıyla bir protokolle hayata geçirilmek istenmiş, dolayısıyla kağıt üzerinde kalmış. Bizim burada üzerinde durduğumuz, biraz önce söylediğim Arbat'taki dönerci, Almaata'daki otel sahibi, Moskova'daki Ramstore'ler üzerinde bina edilecek. Yani aşağıdan çıkacak. Zaten bu birliğin bir kısmı var. Ramstore, Kazakistan'da da var, Moskova'da da var, Azerbaycan'da da var. Bu bahsettiğim birlik ekonomide zaten oluşuyor. Şişecam, Rusya'da da var, Gürcistan'da da var. O bakımdan ben bir fark olduğunu düşünüyorum. Sayın Cumhurbaşkanına bunu ben böyle arz ettim.

Siyasi taraflardan da ekonomik boyuta destek var. Rusya Federasyonu Başkanı Putin'in Türkiye ile olan temaslarında özellikle enerji alanında işbirliği geliştirme isteği var. Sizlerin de çalışmaları bulunuyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

Ben Ankara yapamadıklarımızı saydım. Benim konuşmamdan sonra sayın Putin dedi ki, Tuğrul Erkin'in konuşmasındaki hususlara aynen iştirak ediyorum, yazısının altını ben de imzalayacağım. Benim söylediklerim de hep yapamadıklarımız, yapmamız lazım gelenlerdi. Genellikle söylenenler yaptıklarımız üzerineydi, ben yapamadıklarımızı saydım. Yapamadıklarımızın içinde en önemlilerinden biri de bu Avrasya Ekonomik Birliği'nin getireceği nimetlerdir.

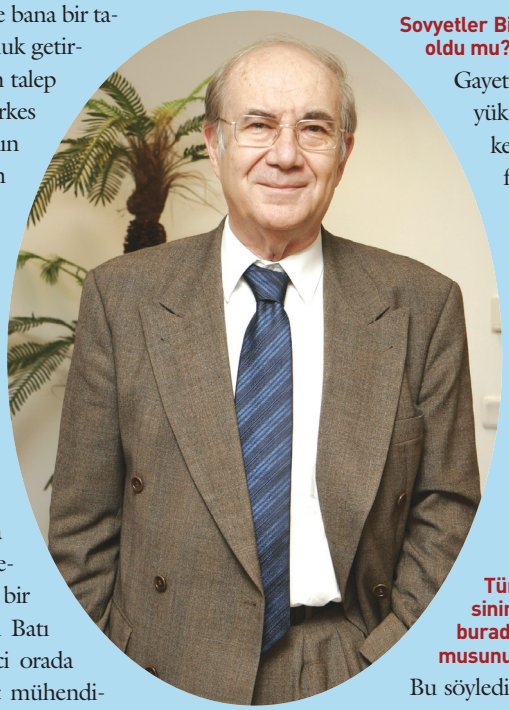

Çok iyi bir çalışma ortamına kavuştuk

DEİK'in yeniden yapılandırılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?
DEİK'in ilk kuruluşundan bugüne kalmış yöneticilerden birisiyim. Son seçimde İcra Kurulu üyesi seçildim, ayrıca Türk-Gürcü İş Konseyi Başkanı, Türk-Avrasya İş Konseyleri Koordinatör Başkanı'yım. Bunlar tecrübelerimin ve bugüne kadar yaptığım hizmetlerin karşılığı bana verilen paye diye düşünüyorum. Bu değerlendirme içinde biraz geriye bakarak Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu'nun DEİK'e çok önem verdiğini ve DEİK'in yapısını sağlam kaynaklara dayandırdığını, temsil imkanını hem tavanı hem tabanı genişleterek, içeride birbiriyle rekabet etmeyen, birbirini dış ekonomik rekabette destekleyen sivil toplum örgütleri birliği yaratma arzusuyla DEİK'i bu hale getirdi diye düşünüyorum. DEİK gördüğünüz gibi yapısal değişikleri yaptı. Çok iyi bir çalışma ortamına kavuştu. Üyelerin verdiği finansal destek var, hiç birisi bu desteği esirgemiyorlar. Bütün bunlardan sonra TOBB Yönetim Kurulu'nun bize bahşettiği imkanlardan son derece memnunuz. Bize onun getirdiği değerlendirmeyi sürdürerek, Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerini mümkün olduğu kadar geliştirmeye uğraşıyoruz.

En güçlü olduğumuz faaliyet sahası şu an müheahhitlik sektörü değil mi?

Müteahhitlik, turizm güçlü şeyler. Ama müteahhitliğin başka bir yönü var. Müteşebbis ihracatını getirdi. Ben bire bir yaşadım, her yerde söylüyorum, müteahhit olarak gittik. Kiev'de benim çalıştığım şirket 2 bin konut yaptı, 10 ayda gerçekleştirdik. Bir rekor. Şimdi firmanın adını koydular, Tekser Mahallesi dediler. Kiev'de şu anda yaptığımız konutların bulunduğu mahallenin adı da Türk Mahallesi. Bu şunu getirdi; siz o yaptığınız evde lavabo, sıhhi tesisat kullanıyorsunuz. Orada bizdeki kalite yok. Önce beraber çalıştığımız mühendisler geliyor görüyorlar, onlar rica etsek de bana bir tane lavabo getirseniz, bir musluk getirseniz... Birisi gördüğü zaman talep artıyor, mısır patlağı gibi herkes istiyor. Bunu mal ihracatının gelişmesini ve çeşitlenmesinin misali olarak söylüyorum. Aynı şekilde otele taktığınız perdeyi gördüğü zaman da, şundan bana iki boy getirsene diyen oluyor. Birincisi müteahhitlik bunu getirdi. İkincisi iş bittikten sonra, şantiyede 4 bin kişi çalışıyordu, senin oradaki ahçıbaşın gitti Ukrayna'dan iki ortak buldu, bir lokanta açtı. Daha sonra senin şantiyedeki otomobil tamircin gitti, bir tamirci dükkanı açtı. Çünkü Batı arabalarından anlayan tamirci orada yok. Daha sonra senin genç mühendisin, iki tane daha mühendisle orada bir şirket açtı. Bugün Moskova'da sayısını bilmediğimiz kadar, Türklerin sahip olduğu ama Türk şirketi olmayan şirket var. Onun için müthiş bir potansiyel doğdu. Ben meslek hayatım içinde başka bir ülkenin firmasında buna benzer davranış görmedim.

Diğer sektörler de müteahhitlik sektörünün getirdiği bu gücü destekleyebilecek, kullanabilecek potansiyele sahipler, değil mi? Mesela Özbekistan'da Türkmenistan'da tekstil fabrikaları açılıyor.

Onlar da bu sayede kuruldu. Onların çoğu gene müteaahhit olarak gitmiştir. Türkiye'den otelci gitmedi. Müteahhit otel yaptı. Otel yaptığı sırada, otel için ayrılan para bitti, müteahhidimiz alacağını alamadı. Ona hisse verelim dediler. Hisselerin sahibi olduktan sonra, hisseleri tamamladı, otelin sahibi oldu.

Sovyetler Birliği döneminden sonra sıkıntılar yaşandı. Bunun da etkisi oldu mu? Bu ülkelerde iş yapabilmek için finansal gücümüz var mı?

Gayet tabii. Bizler Eximbank kredileri kullandık. Ama çok büyük çapta oradaki müteahhitlerimiz, kendileri borçlanarak, kendi birikimlerini kullanarak, kazançlarını Türkiye'ye transfer etmeyip, orada yeni yatırımlara yatırarak, büyük bir fon sağladılar. Çoğunun fonu orada oluşmuş fondur. 10 bin dolarla oraya gidip, bugün senede 70-80 milyon dolarlık mal satan arkadaşımız var.

Avrasya ile olan ilişkilerde son dönemlerde gerileme olduğu görüşü var. Nedenleri nedir?

Doğrudur ama bence gerilemeden ziyade beklediğimiz ivme durdu. O beklediğimiz ivme, oransal büyüme, yeni imkanlardan yararlanma payımız düştü. En büyük neden bence siyasi ilişkileri ihmal etmemizden kaynaklanıyor.

Türkiye'nin iki kutuplu sistemdeki stratejik konumunun etkisinin azaldığı görüşü de var. Bugün başta Rusya olmak üzere buradaki ülkelerle rekabet etme durumumuz var. Buna katılıyor musunuz?

Bu söylediklerinize şöyle ilave edeyim; Türkiye 10 senedir yeni pazarlara açılıyor. Önceden çıkış yerlerimiz Arap ülkeleridir, Irak'tır. Oralar tıkanmıştı. Irak-İran Savaşı, Irak cephesini kapattı, oradaki savaş Suudi Arabistan'ın fonlarını durdurdu. Libya'ya uygulanan ambargo Libya pazarını kapattı. İran, kendi pazarını kapattı. O zaman Türk işadamları çaresiz kaldılar. Yeni pazarlar yaratma ihtiyacı duydular. Yeni pazarlar da Avrasya bölgesi oldu. Sovyetler Birliği zamanında yaratıldı. Daha sonra burası alabildiğine büyüdü, şimdi buradaki birtakım sorunlar başka pazarlara da atlamayı gerektirdi. Veya başka birtakım cazip pazarlar çıktı. Dünyanın artık yalnız Libya'dan olmadığını öğrendiysek, şimdi Rusya'dan da ibaret olmadığını öğrenmeye başladı işadamlarımız. Afrika'dan geçen sene 700-800 işadamı geldi, Malezya'ya gittik. Nihayet karşımızda Çin var. Buralara da ilgi duyuyorlar. Tüm bunları üst üste getirdiğiniz zaman, bizim de üretim kapasitemizin, gerekse finans kapasitemizin, gerekse pazarlama kapasitemizin sınırsız olmadığını düşünün. Bir de bizim yaşadığımız son ekonomik kriz, bankacılık sektöründeki kriz, müteaahhitlik sektörünü; sanayiyi; ticareti son derece vurmuştur. Bize çok ciddi darbe indirmiştir. Bizim girişimcimiz sırtını ülkesine dayayamadı, onun için bizler teklifleri reddetmek zorunda kaldık. Teminat mektuplarımız kabul edilmedi, bankamız tanınmadı. Seni çağırıyor, teminat mektubu veriyorsunuz, ama senin bankan batmış... Artık bugün politikacıların sukünet ortamını iyi değerlendirmesi lazım.